

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Securitate 11(2) (2021)

ISSN 2657-8549

DOI 10.24917/26578549.11.2.6

Andrzej Kobiałka

ORCID ID 0000-0003-3331-1887

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Optymalizacja bezpieczeństwa społecznego w środowisku lokalnym – zarys problematyki

W świecie pojawiły się nowe zagrożenia związane z organizacją i funkcjonowaniem publicznej przestrzeni ludzkiego świata. Te wszelkie lęki towarzyszą działaniu sfery socjalnej i rozwojowi cywilizacji technicznej. Współczesne czasy obfitują w wyraźną ewolucję zagrożeń, wśród których najbardziej dokuczliwe stają się zagrożenia klęskami żywiołowymi i atakami terrorystycznymi. Zagrożają one bezpośrednio społeczeństwu, wpływając na funkcjonowanie ludzi, państw i instytucji, zwłaszcza gospodarczych i społecznych¹. Obecnie pojęcie, zjawisko, proces zapewnienia bezpieczeństwa na całym świecie odmieniane jest przez wszystkie przypadki. Bezpieczeństwo w życiu każdego człowieka jest bardzo ważną potrzebą istnienia. Jego brak lub deficyty spychają na margines życia ludzkie jako jednostki². Współczesny zakres pojęcia bezpieczeństwa uległ bowiem przemianie – obok tradycyjnych już płaszczyzn politycznej czy militarnej pojawiły się nowe sfery, m.in. bezpieczeństwo społeczne³.

Jednym z prekursorów używania terminu „bezpieczeństwo społeczne” (ang. *social security*) był amerykański uczonec Isaac Max Rubinow, który utożsamiał ten termin z działaniami państwa wobec zagrożeń „czterech jeźdźców Apokalipsy” – wypadków,

---

¹ A. Pieczywok, *Znaczenie i wpływ koncepcji oraz programów (projektów) edukacyjno-informacyjnych na poczucie bezpieczeństwa człowieka* [w:] *Perspektywa bezpieczeństwa w wymiarze interdyscyplinarnym*, T.W. Konopka, E. Męcina-Bednarek (red.), Oficyna Wydawnicza Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach, Kielce 2017, s. 39.

² A. Kobiałka, *Bezpieczeństwo uczniów w środowisku lokalnym w percepcji gimnazjalistów klas II w Myślenicach* [w:] *Paradygmaty badań nad bezpieczeństwem. Infrastruktura krytyczna w procesie zarządzania w sytuacjach kryzysowych*, A. Gałeczki, A. Kurkiewicz, S. Mikołajczyk (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań 2014, s. 397.

³ M. Malec, *Percepcja bezpieczeństwa. Definicje, wymiary, paradygmaty*, Ministerstwo Obrony Narodowej. Departament Polityki Obronnej, Warszawa 2006, s. 32.

chorób, starości oraz bezrobocia⁴. Andrzej Szymonik połączył różne koncepcje, stwierdzając, że bezpieczeństwo społeczne to „działania prawne, organizacyjne i realizowane przez instytucje rządowe, pozarządowe oraz samych obywateli, które mają na celu zapewnienie pewnego poziomu życia osobom, rodzinom, grupom społecznym oraz niedopuszczenie do ich marginalizacji i wykluczenia społecznego”⁵.

Konotacja pojęciowa bezpieczeństwa społecznego sprowadza się do zapewnienia bezpieczeństwa rozumianego w jego klasycznej formie, a więc zabezpieczenia potrzeby: istnienia, przetrwania, pewności, stabilności, tożsamości, niezależności, ochrony poziomu życia i jakości życia⁶. W tym kontekście na bezpieczeństwo składają się dwa ściśle ze sobą powiązane pojęcia: stan odczuwania i proces, czyli określone działanie kompetentnych organów. Optymalne działanie ma prowadzić do zniwelowania zagrożeń, czyli pewnych zjawisk, które destrukcyjnie wpływają na stan odczuwania bezpieczeństwa przez jednostkę⁷.

To brak stabilizacji i skala zagrożeń m.in. w sferze społecznej determinują wyznaczanie nowych bezpiecznych płaszczyzn funkcjonowania w środowiskach lokalnych. Zapewnienie bezpieczeństwa poszczególnym grupom społecznym jest w społeczeństwie lokalnym ważną wartością. Wysoki poziom bezpieczeństwa uzyskiwany na poziomie lokalnym przekłada się także na dynamikę rozwoju – zarówno tego lokalnego, jak i krajowego, to bezpieczeństwo stanowi bowiem istotny czynnik rozwoju brany pod uwagę na danym terenie czy przez szukających np. zatrudnienia⁸.

Nie bez znaczenia jest obecna sytuacja pandemiczna oraz zagrożenia do tej pory niespotykane na całym świecie w takiej formie i skali. Te i inne wyzwania skłaniają do ustawicznego poszukiwania optymalnych rozwiązań w zakresie bezpieczeństwa. W związku z narastającymi zagrożeniami dostrzegany jest dynamiczny rozwój jednostek związanych z wysiłkiem skierowanym na proces planowania i zarządzania przy wykorzystaniu odpowiednio zaprojektowanych metod i instrumentów oddziaływania⁹.

⁴ I.M. Rubinow, *The Quest for Security*, Holt, New York 1934. Wcześniej posługiwano się terminem „polityka społeczna”, który odnosił się wyłącznie do kwestii robotniczych, a dopiero z czasem włączono do niego całość zagadnień związanych z zabezpieczeniem społecznym obywateli. M. Ruksztełło, *Sprawiedliwość a bezpieczeństwo ekonomiczne obywateli* [w:] *Wybrane aspekty bezpieczeństwa w zakresie działalności podmiotów stosunków międzynarodowych*, P. Niwiński, M. Ilnicki, B. Woźniak-Krawczyk (red.), Instytut Politologii Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2015, s. 37.

⁵ A. Szymonik, *Organizacja i funkcjonowanie systemów bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011, s. 160.

⁶ E. Nowak, M. Nowak, *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011, s. 13.

⁷ P. Zajac, *Definicja bezpieczeństwa społecznego okiem prawnika – krytyczna próba usystematyzowania pojęć*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2019, t. XXIX, nr 4, s. 134.

⁸ W. Fehler, *Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, Wydawnictwo Arte, Warszawa 2012, s. 56–57.

⁹ A. Potoczek, *Bezpieczeństwo jako obszar polityki rozwoju lokalnego* [w:] *Bezpieczeństwo lokalne – wybrane aspekty*, G. Górski, A. Potoczek (red.), Wydawnictwo Edukacyjne Akapit-Jagielloński Instytut Wydawniczy, Toruń 2020, s. 130.

Zrównoważony i bezpieczny rozwój w środowisku lokalnym

Implementacja zrównoważonego bezpieczeństwa jako narzędzia polityki władz m.in. lokalnych wskazuje zasady i kierunki działań oraz wyznacza cele priorytetowe w tej mierze. To działania, które winny być systematycznie wdrażane i realizowane w określonym horyzoncie czasowym. Sama definicja strategii bezpieczeństwa wskazuje, że jest to zarówno teoria, jak i praktyka działania państwa ukierunkowanego na osiągnięcie przez politykę założonych celów zmierzających do przeciwstawienia zagrożeniom jego bytu i rozwoju w dłuższej perspektywie¹⁰. Jednak to przed samorządem lokalnym stoi ogromne wyzwanie w zakresie racjonalnego wykorzystania sił, które ulokowane są w lokalnych zasobach społecznych, celem poprawy dobrostanu mieszkańców. To wysoka jakość życia powinna znaleźć eksponowane miejsce w strukturze celów w zakresie zrównoważonego i bezpiecznego rozwoju w środowisku lokalnym.

Rozwój lokalny powinien być postrzegany jako wielowymiarowe zmiany, zarówno ilościowe, jak i jakościowe, dokonywane w życiu społecznym i gospodarczym. Czynniki determinujące ten proces mają złożony charakter i siłę oddziaływania. Rozwój lokalny jest długotrwałym procesem kierunkowych zmian zależnych od charakteru, skali i dynamiki poszczególnych czynników, które oddziałują na procesy rozwojowe w sposób łączny, stanowiąc wiązkę determinantu rozwoju. Często dochodzi do różnego rodzaju relacji pomiędzy poszczególnymi czynnikami, co powoduje, że zagadnienie rozwoju lokalnego należy rozpatrywać kompleksowo, mając świadomość, że wiele procesów ma charakter przyczynowo-skutkowy¹¹.

W koncepcji zrównoważonego rozwoju to bezpieczeństwo społeczne stanowi komponent/składową bezpieczeństwa narodowego.

Symptomatycznym tego przykładem jest definicja, w której bezpieczeństwo społeczne określa się procesem obejmującym różnorodne działania (środki) w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego. Ich zasadniczym celem jest przetrwanie, dobrobyt oraz zrównoważony rozwój społeczeństwa poprzez zapewnienie wysokiej jakości życia obywateli, rodziny i osób wymagających szczególnej troski, ich warunków bytowych, pracy, wypoczynku i dostępu do dóbr powszechnego użytku.

Te dobra to m.in. dostęp do powszechnej edukacji, świadczeń socjalnych, Internetu, ośrodków kultury, bibliotek, muzeów, a także bazy sportowej i rekreacyjnej. Definicja ta obejmuje również przeciwdziałanie bezrobociu, rozwarstwieniu społecznemu i konfliktom społecznym; ponadto – co jest szczególnie godne podkreślenia – z punktu widzenia bezpieczeństwa społecznego społeczeństwo jest bezpieczne, jeśli ma zapewniony bezpieczny rozwój¹². Osiąganie bezpieczeństwa nie jest możliwe bez optymalnego planowania czy strategii.

---

¹⁰ W. Pokruszyński, *Polityka a strategia bezpieczeństwa*, Wydawnictwo WSGE, Józefów 2011, s. 48.

¹¹ W. Kosiedowski, *Zarządzanie rozwojem regionalnym [w:] Gospodarka regionalna i lokalna*, Z. Strzelecki (red.), PWN, Warszawa 2008, s. 232.

¹² W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie, uwarunkowania, system*, Wydawnictwo AON, Warszawa 2011, s. 50–51.

Lokalne strategie zapewniania bezpieczeństwa w środowiskach lokalnych powinny być poprzedzone kompleksową analizą sfery społecznej, gospodarczej, przestrzeni ekologicznej oraz zasobów infrastruktury krytycznej. Samo kształtowanie przestrzeni publicznej stanowi ważną sferę ładu społecznego, który – uporządkowany i harmonijny – we właściwy sposób oddziałuje na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. Również ład ekologiczny, uwzględniający zasadę zrównoważonego rozwoju, nie tylko wpływa na dbałość o środowisko i jego ochronę, lecz także zapewnia bezpieczeństwo ekologiczne wszystkim mieszkańcom¹³.

Oczywiście szczególną uwagę należy zwrócić na elementy, które w największym stopniu determinują bezpieczeństwo mieszkańców. Optymalizacja ma dotyczyć właściwej analizy problemów społecznych oraz strategicznego podejścia do przeglądu bezpieczeństwa miasta, w ramach którego dokonana zostanie identyfikacja potencjalnych i realnych zagrożeń.

Na podstawie wniosków zawartych w diagnozie miasta oraz strategicznym przeglądzie wyznacza się cel strategiczny (główny) oraz cele operacyjne (szczegółowe) strategii. Muszą być one zgodne z celami strategicznymi strategii rozwoju i odzwierciedleniem prowadzonej przez władze samorządowe polityki bezpieczeństwa. Narzędziem realizacji celów operacyjnych będą programy operacyjne (realizacyjne) złożone z projektów opisanych zadaniami¹⁴.

Termin „zrównoważony rozwój” zaczął zyskiwać szeroką akceptację pod koniec lat 80. XX wieku, po tym jak pojawił się w publikacji *Nasza wspólna przyszłość* (*Our Common Future*), znanej także jako Raport Brundtland. Raport ten – wynik pracy komisji powołanej przez ONZ, utworzonej w celu zaproponowania „globalnego programu zmian” w koncepcji i praktyce rozwoju – zasygnalizował pilną konieczność ponownego zastanowienia się nad sposobem, w jaki żyjemy i rządzymy¹⁵. Koncepcja zrównoważonego rozwoju sprecyzowała podstawę niezakłóconego bytowania społecznego. Przyjęto, że trwałość i sprawiedliwy rozwój oznacza:

- trwałość ekologiczną;
- rozwój ekonomiczny;
- sprawiedliwość społeczną między pokoleniami i w obrębie każdego pokolenia.

Uznano wtedy, że do promowania trwałości rozwoju konieczne jest określenie celów polityki środowiskowej i gospodarczej. Za główny cel uznano „zaspokajanie podstawowych potrzeb wszystkich ludzi i danie wszystkim możliwości spełnienia aspiracji lepszego życia”¹⁶.

¹³ J. Stelmasiak, *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jako prawny środek ochrony środowiska*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1994, s. 5.

¹⁴ S. Praszowski, *Bezpieczeństwo jako obszar polityki rozwoju lokalnego* [w:] *Blisko obywatela. Bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe na poziomie lokalnym*, W. Saletra, A. Zagórska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2016, s. 46.

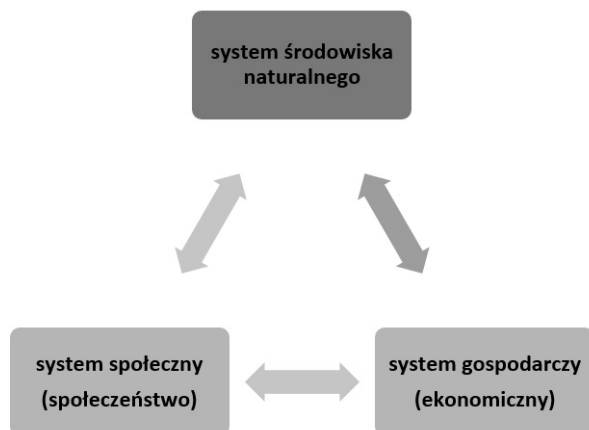
¹⁵ *Zrównoważony rozwój: powiązanie gospodarki, społeczeństwa i środowiska*, <https://www.oecd.org/insights/41774398.pdf>, [dostęp: 10.10.2021].

¹⁶ *Nasza wspólna przyszłość. Raport Światowej Komisji do spraw Środowiska i Rozwoju*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1991, s. 67.

Jak wynika z przytoczonego raportu, koncepcja zrównoważonego i bezpiecznego funkcjonowania często jest postrzegana przez pryzmat środowiska. Jednakże zrównoważony rozwój oznacza w rzeczywistości wykorzystanie rozwoju gospodarczego do zwiększania sprawiedliwości społecznej przy jednoczesnym poszanowaniu ekosystemów i zasobów naturalnych. Nie jest to łatwe zadanie, a wybory, których musimy dokonywać jako obywatele i których muszą dokonywać rządy, zwykle wiążą się z pójściem na kompromis i rezygnacją z realizacji innych celów. We wskazanym raporcie dostrzeżono, że cywilizacja osiągnęła poziom dobrobytu możliwy do utrzymania pod warunkiem odpowiedniego gospodarowania. Model takiej gospodarki zakłada odpowiednio i świadomie ukształtowane relacje pomiędzy wzrostem gospodarczym a dbałością o środowisko – nie tylko przyrodnicze, lecz także sztuczne, kulturowe: wytworzone przez człowieka – oraz zdrowiem człowieka¹⁷.

Zrównoważony i zarazem bezpieczny rozwój polega na względnej homeostazie w kontekście trzech systemów, w których główną rolę odgrywają społeczeństwo, ekonomia i środowisko.

Rys. 1. Istota zrównoważonego rozwoju

Źródło: opracowanie własne.

W świetle ekorozwoju rozwój społeczno-gospodarczy musi być podporządkowany realizacji ochrony środowiska naturalnego i racjonalnemu wykorzystywaniu zasobów naturalnych¹⁸.

Istotą zrównoważonego i bezpiecznego rozwoju jest zapewnienie trwałej poprawy jakości życia współczesnych i przyszłych pokoleń poprzez racjonalne wykorzystanie dostępnych zasobów (przy świadomości ich ograniczonych rozmiarów) w wyniku kształtowania właściwych proporcji między trzema rodzajami kapitału:

¹⁷ I. Pyrzyk, *Edukacja szansą zrównoważonego i bezpiecznego rozwoju w gminach* [w:] *Bezpieczeństwo lokalne – wybrane aspekty*, op. cit., s. 235.

¹⁸ Ibidem, s. 238–239.

ekonomicznego, społecznego/ludzkiego i przyrodniczego. W uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 6 czerwca 2006 roku w sprawie K 23/0530 czytamy:

w ramach zasad zrównoważonego rozwoju mieści się nie tylko ochrona przyrody czy kształtowanie ładu przestrzennego, ale także należyta troska o rozwój społeczny i cywilizacyjny, związany z koniecznością budowania stosownej infrastruktury, niezbędnej dla – uwzględniającego cywilizacyjne potrzeby – życia człowieka i poszczególnych wspólnot.

Bez szkodliwego oddziaływania – dodając – na możliwości zaspokajania potrzeb i perspektywy przyszłych pokoleń¹⁹.

Tak więc bezpieczeństwo społeczne pozostaje wobec zrównoważonego rozwoju w zależności zwrotnej. Z jednej strony rzeczywisty zrównoważony rozwój możliwy jest tylko w warunkach bezpieczeństwa społecznego, z drugiej – urzeczywistnianie zasad zrównoważonego rozwoju prowadzi do swego rodzaju optimum społecznego, a zatem stwarza warunki rzeczywistego, pełnego bezpieczeństwa społecznego²⁰.

W takich realiach bezpieczeństwo społeczne staje się tożsame nie tylko z zapewnieniem przetrwania, tak biologicznego, jak również społecznego i kulturowego, lecz także – z uregulowaniem, stabilnością i oczekiwanym komfortem życia społecznego.

Optymalizacja bezpieczeństwa społecznego w środowiskach lokalnych

Myślenie przez pryzmat zwiększenia poczucia bezpieczeństwa w społeczeństwie to myślenie strategiczne oparte na projektowaniu i planowaniu przyszłości, w której będzie dominował spokój, szacunek i pewność jutra. Nie tylko myślimy strategicznie, lecz także działamy w oparciu o usystematyzowaną działalność. Optymalizacja bezpieczeństwa przyszłości to strategiczność zmiany kształtowania i kreowania bezpieczeństwa organizacji, ale i decyzja o wyborze dróg jej rozwoju, a nie tylko o gwarantowaniu bytu (przetrwaniu)²¹.

W zagadnieniach zapewnienia bezpieczeństwa naturalnym dążeniem podmiotu jest minimalizowanie:

- strat bezpośrednio poniesionych przez podmiot na skutek wystąpienia zagrożeń;
- kosztów zapewnienia określonego poziomu bezpieczeństwa funkcjonowania podmiotu;
- ryzyka decyzji o sposobie zapewnienia bezpieczeństwa²².

¹⁹ S. Jarmoszko, *Kultura bezpieczeństwa społecznego a kwestia zrównoważonego rozwoju*, „Kultura Bezpieczeństwa” 2016, nr 6, s. 121.

²⁰ Zob. E. Roszkowska, *Optimum społeczne a zrównoważony rozwój [w:] Od koncepcji ekorozwoju do ekonomii zrównoważonego rozwoju*, D. Kiełczewski (red.), Wydawnictwo WSE, Białystok 2009, s. 155–164.

²¹ M. Kozub, *Optymalizacja bezpieczeństwa przyszłości [w:] Perspektywa bezpieczeństwa w wymiarze interdyscyplinarnym*, op. cit., s. 10–11.

²² T. Lachowicz, *Optymalizacja wielokryterialna decyzji w zagadnieniach bezpieczeństwa funkcjonowania podmiotu*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2015, nr 235, s. 147.

W związku z powyższym w walkę z zagrożeniami społecznymi powinni zostać zaangażowani wszyscy, tj. państwo, pojmowane jako organ administracji publicznej, oraz społeczeństwo. Ze względu na charakterystyczną cechę, w jaką wyposażone jest państwo – możliwość zastosowania przymusu w celu respektowania określonych zasad – to na nim opierać się będzie stworzenie fundamentalnych programów przeciwdziałania zagrożeniom społecznym oraz określenie współpracy z organizacjami pozarządowymi, grupami społecznymi i jednostkami w celu realizacji tych programów. W związku z tym wykorzystane powinny zostać: wszelkiego rodzaju procesy poznawcze (analizowanie, identyfikowanie, przewidywanie), tworzenie pojęć, podejmowanie decyzji, organizowanie i rozwiązywanie problemów, również z zastosowaniem mechanizmów oraz instrumentów prawnych, które będą zabezpieczały sprawiedliwą redystrybucję dóbr i usług oraz penalizowały zachowania szkodzące dobru społeczeństwa²³.

W środowiskach lokalnych występują również zagrożenia tzw. sfery socjalnej, które zostały doprecyzowane w Konwencji nr 102 Międzynarodowej Organizacji Pracy w zakresie minimalnych norm zabezpieczenia społecznego²⁴. Są to takie zagrożenia, jak:

- zagrożenie zdrowia o różnych źródłach, ale podobnych skutkach – objawiających się niemożnością zarobkowania i w związku z tym brakiem środków finansowych na pokrycie leczenia;
- zagrożenie starością, zwłaszcza brakiem możliwości uzyskiwania dochodu, a w dalszych stadiach niesamodzielnością i uzależnieniem od innych osób;
- zagrożenie trwałą niepełnosprawnością i związaną z nią trwałą niezdolnością do zarobkowania;
- zagrożenie bezrobociem i brakiem źródeł utrzymania, które warunkowane są niedoskonałością systemu ekonomicznego;
- zagrożenie czasową niezdolnością do zarobkowania z powodu połogu i późniejszej opieki nad dzieckiem;
- zagrożenie osób niezdolnych do pracy, utrzymywanych przez pracownika, śmiercią ich żywiciela²⁵.

Działania powinny zatem zmierzać do kształtowania takiego standardu bezpieczeństwa społecznego, który z jednej strony zapewni system wspierania rozwoju jednostki, z drugiej zaś zagwarantuje ochronę przed ubóstwem i jego skutkami. Jest to na tyle istotne, że to krytyczne sytuacje w życiu jednostek i rodzin (np. utrata dochodu z powodu choroby, bezrobocia, inwalidztwa itd.) warunkują niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb i tym samym generują utratę poczucia

²³ W. Zubrzycki, *Poznawcze aspekty zagrożeń* [w:] *Bezpieczeństwo. Teoria – badania – praktyka*, A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina (red.), Wydawnictwo CNBOP-PIB, Józefów 2015, s. 27–28.

²⁴ Zob. Konwencja nr 102 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca minimalnych norm zabezpieczenia społecznego, Dz.U. 2005, nr 93, poz. 775.

²⁵ Por. J. Piotrowski, *Zabezpieczenie społeczne. Problematyka i metody*, Książka i Wiedza, Warszawa 1966, s. 87.

bezpieczeństwa²⁶. Definiując bowiem pożądany poziom tegoż bezpieczeństwa, należy precyzyjnie określić zagrożenia oraz wyzwania, do których zaliczyć trzeba w pierwszej kolejności:

- kwestie demograficzne, zwłaszcza proces starzenia się społeczeństwa, który powinien stanowić impuls do zmian w systemie ubezpieczeń społecznych, ale także w systemie pomocy społecznej. Wyzwaniem dla bezpieczeństwa społecznego staje się również ujemny przyrost naturalny, będący przesłanką do modyfikacji systemu ochrony rodziny;
- zmiany społeczne na poziomie makro, związane np. ze zmianami w systemie produkcji (przejście od społeczeństw industrialnych do poindustrialnych) bądź z przemianami społeczeństw: od cechujących się dominacją wartości materialistycznych i wspólnotowych (praca i oszczędność, rodzina i naród) do takich, w których dominują wartości postmaterialistyczne i zindywidualizowane (jakość własnego życia i samorealizacja);
- problemy społeczne, których natura zakłóca pokój, a przez to również bezpieczeństwo społeczne, m.in.: bezrobocie długotrwałe i związana z nim bierność zawodowa, ubóstwo oraz wzrastające nierówności społeczno-ekonomiczne, wykluczenie społeczne grup, np. osób starszych, niepełnosprawnych, imigrantów²⁷.

Oczywiście funkcjonujemy w ustawicznym procesie, w którym wypadkową jest zmienność sfery społecznej, gospodarczej, politycznej oraz zdrowotnej.

Podsumowanie

Problem kreowania bezpieczeństwa społecznego nabiera we współczesnym państwie szczególnego znaczenia. Zapewnienie akceptowalnego poziomu bezpieczeństwa społecznego stanowi cel państwa, które będąc gwarantem porządku i bezpieczeństwa, powinno zapewnić niezbędne warunki do realizacji zadań z zakresu dziedziny bezpieczeństwa społecznego.

Równie istotną kwestią w budowaniu polskiego bezpieczeństwa społecznego jest właściwe rozpoznanie jego uwarunkowań oraz wybór adekwatnych instrumentów realizacyjnych²⁸.

Natomiast w środowiskach lokalnych celem nadrzędnym jest wykorzystanie optymalnych, zrównoważonych rozwiązań, które dzięki swojej sile sprawczej pozwalają na sprawne i bezpieczne gospodarowanie posiadanym potencjałem.

---

²⁶ P. Grzywna, *Istota i wybrane aksjologiczne uwarunkowania bezpieczeństwa społecznego* [w:] *Władza a społeczeństwo*, A. Bryłka, T. Kałuski, M. Korbaś (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2016, s. 96.

²⁷ J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo społeczne. Studium z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013, s. 132.

²⁸ P. Grzywna, *Istota...*, op. cit., s. 100.

Bibliografia

- Fehler W., *Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, Wydawnictwo Arte, Warszawa 2012.
- Gierszewski J., *Bezpieczeństwo społeczne. Studium z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013.
- Grzywna P., *Istota i wybrane aksjologiczne uwarunkowania bezpieczeństwa społecznego [w:] Władza a społeczeństwo*, A. Bryłka, T. Kałuski, M. Korbaś (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2016.
- Jarmoszko S., *Kultura bezpieczeństwa społecznego a kwestia zrównoważonego rozwoju*, „Kultura Bezpieczeństwa” 2016, nr 6.
- Kobiółka A., *Bezpieczeństwo uczniów w środowisku lokalnym w percepcji gimnazjalistów klas II w Myślenicach [w:] Paradygmaty badań nad bezpieczeństwem. Infrastruktura krytyczna w procesie zarządzania w sytuacjach kryzysowych*, A. Gałecki, A. Kurkiewicz, S. Mikołajczyk (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań 2014.
- Konwencja nr 102 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca minimalnych norm zabezpieczenia społecznego, Dz.U. 2005, nr 93, poz. 775.
- Kozub M., *Optymalizacja bezpieczeństwa przyszłości [w:] Perspektywa bezpieczeństwa w wymiarze interdyscyplinarnym*, T.W. Konopka, E. Męcina-Bednarek (red.), Oficyna Wydawnicza Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach, Kielce 2017.
- Lachowicz T., *Optymalizacja wielokryterialna decyzji w zagadnieniach bezpieczeństwa funkcjonowania podmiotu*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2015, nr 235.
- Malec M., *Percepcja bezpieczeństwa. Definicje, wymiary, paradygmaty*, Ministerstwo Obrony Narodowej. Departament Polityki Obronnej, Warszawa 2006.
- Nasza wspólna przyszłość. Raport Światowej Komisji do spraw Środowiska i Rozwoju*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1991.
- Nowak E., Nowak M., *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011.
- Pieczywok A., *Znaczenie i wpływ koncepcji oraz programów (projektów) edukacyjno-informacyjnych na poczucie bezpieczeństwa człowieka [w:] Perspektywa bezpieczeństwa w wymiarze interdyscyplinarnym*, T.W. Konopka, E. Męcina-Bednarek (red.), Oficyna Wydawnicza Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach, Kielce 2017.
- Piotrowski J., *Zabezpieczenie społeczne. Problematyka i metody*, Książka i Wiedza, Warszawa 1966.
- Pokruszyński W., *Polityka a strategia bezpieczeństwa*, Wydawnictwo WSGE, Józefów 2011.
- Potoczek A., *Bezpieczeństwo jako obszar polityki rozwoju lokalnego [w:] Bezpieczeństwo lokalne – wybrane aspekty*, G. Górski, A. Potoczek (red.), Wydawnictwo Edukacyjne Akapit–Jagielloński Instytut Wydawniczy, Toruń 2020.
- Praszowski S., *Bezpieczeństwo jako obszar polityki rozwoju lokalnego [w:] Blisko obywatela. Bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe na poziomie lokalnym*, W. Saletra, A. Zagórska (red.), Wydawnictwo Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce 2016.
- Pyrzyk I., *Edukacja szansą zrównoważonego i bezpiecznego rozwoju w gminach [w:] Bezpieczeństwo lokalne – wybrane aspekty*, G. Górski, A. Potoczek (red.), Wydawnictwo Edukacyjne Akapit–Jagielloński Instytut Wydawniczy, Toruń 2020.

Roszkowska E., *Optimum społeczne a zrównoważony rozwój* [w:] *Od koncepcji ekorozwoju do ekonomii zrównoważonego rozwoju*, D. Kiełczewski (red.), Wydawnictwo WSE, Białystok 2009.

Rubinow I.M., *The Quest for Security*, Holt, New York 1934.

Szymonik A., *Organizacja i funkcjonowanie systemów bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011.

Zajac P., *Definicja bezpieczeństwa społecznego okiem prawnika – krytyczna próba usystematyzowania pojęć*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2019, t. XXIX, nr 4.

Zrównoważony rozwój: powiązanie gospodarki, społeczeństwa i środowiska, <https://www.oecd.org/insights/41774398.pdf>, [dostęp: 10.10.2021].

Zubrzycki W., *Poznawcze aspekty zagrożeń* [w:] *Bezpieczeństwo. Teoria – badania – praktyka*, A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina (red.), Wydawnictwo CNBOP-PIB, Józefów 2015.

Social security in local environments optimization – outline of the issues

Abstract

The article presents the dependence of social security in relation to the problem of local environments. There was an in-depth analysis of social security from the terminological outline to the search for optimal solutions.

The structure of sustainable and safe development is illustrated and described in the local environment together with the characteristics of the individual components. The security strategy is presented in a synthetic way, referring directly to social issues.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo społeczne, optymalizacja działań bezpieczeństwa, strategia bezpieczeństwa, środowisko lokalne

Key words: social security, optimization of security operations, security strategy, local environments

Andrzej Kobiałka

Doktor nauk społecznych, adiunkt w Instytucie Spraw Społecznych Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Opublikował 23 prace naukowe, m.in. dotyczące problematyki bezpieczeństwa społecznego. Prowadzi badania z zakresu bezpieczeństwa społecznego, zagrożeń w środowiskach lokalnych, relacji między bezpieczeństwem a zmianami społecznymi, a także dotyczące profilaktyki społecznej, patologii społecznej, świadomości problematyki społecznej świata realnego i wirtualnego. W 2020 roku był członkiem/ekspertem grupy roboczej ds. Bezpieczeństwa Dzieci i Młodzieży w Internecie w Ministerstwie Cyfryzacji w Warszawie. Członek Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego w Warszawie. W 2020 roku odznaczony Medalem Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania. W życiu prywatnym mąż, ojciec dwójki dzieci, pasjonat dobrego jedzenia, książki i sportu. E-mail: andrzej.kobiałka@up.krakow.pl